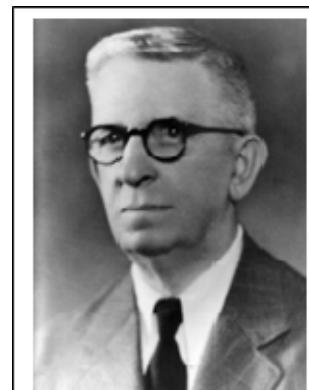

Д-р Теофил Груев – един достоен гражданин,

радетел за основаването на Медицинският Факултет в Пловдив

Д-р Теофил Груев (1884-1959)

Дами и господа,

Преди да изложа накратко житието и приносите на дядо ми д-р Теофил Груев, бих искал специално да благодаря за поканата от д-р Обрейков и г-н Шивачев и да изразя възхищението си от целите на клуба Gradus ad Parnassum, свързани с поддържането на живата памет на Пловдив.

Искам също специално да благодаря на майка ми д-р Добриня Груева-Табакова за безценната информация, на семейството на вуйчо ми д-р Христо Груев за материалите и спомените, на съпругата ми Ася, която ми помагаше за подготвянето на този материал, както и на всички роднини и приятели, които допринесоха по нещо към доклада.

Д-р Груев е от едно невероятно поколение, което изгражда страната, в която живеем. Енергията и ентузиазма на това поколение придвижва България за няколко десетилетия от едно робуващо състояние до пълноценна европейска държава. Независимо от някои твърдения, че тогава България е била изостанала и невежа страна, статистиката показва, че през 1896 г. в България едно училище се пада на 720 души, докато в Гърция се пада на 820 души, а в Австро-Унгария – на 1396 души.

През последните десетилетия на 19-ти век България усилено се образова. Обучението стига до всеки край на страната и в края на века България е на 13-то място в света по грамотност на младежите постъпващи в казарма. По брой ученици на учител България е на 4-то място в света (след САЩ, Франция и Япония). За съжаление нихилизмът и самоиронията ни свързват този период предимно с Алеко Константиновия Бай Ганьо. Ние сме издигнали този образ до нивото на гротескен народо-модел и понякога съвсем забравяме, че има и други хора, които са градили България – за сравнение през 1911 г. България има 6500 студенти учещи в университети у нас и в чужбина, докато студентите на подобната по население Швеция през същата година са били 6800. Това е още по-изявено, ако видим стартовото състояние на един интелектуалец в Европа – като примерна извадка: докато бащата на Алфред Нобел е бил изобретател и собственик на фабрика, бащата на Христо Г. Данов е имал само малка розоварна, но с тази розоварна изхранва издатели, инженери, адвокати и лекари.

Ако погледнем архитектурно и сравним новата сграда на театъра в Стокхолм, строена през 1908 г., с театъра в Русе, строен десет години по-рано (в 1898 г), не бихме казали че нашият театър отстъпва. Една от невидимите разлики е процентът от прихода на Стокхолм даден за тази постройка, сравнен с процента от прихода на Русе. Зад тази огромна разлика обаче стои възделението на русенлии, което е сигурно толкова пъти в повече в полза на България. Бай-Ганювци има навсякъде по света, но такива хора не могат да желаят подобна сграда и духовен възход. Невероятното поколение на нашите деди и прадеди е постигнало това благодарение на волята и мечтите си. Едно поколение, което е можело да мечтае нависоко, независимо от трудните времена, в които е живеело.

Кралският театър в Стокхолм (сградата от 1908)

Градският театър в Русе (сградата от 1898)

Днес ще говоря за един от тези достойни българи и неговото място в Пловдив и България, като съм сигурен, че много от присъстващите са свързани генетично с подобни градители на нова България.

Д-р Теофил Христов Груев е роден на 7 април 1884 г. в град Габрово. Баща му, Христо Груев Данов е от Клисурска и е първи братовчед на българския Гутенберг Христо Груев Данов. За да не ги бъркат двамата решават да променят имената си – по-големият остава Христо Г. Данов, а по-малкият (бащата на Теофил) – Христо Груев. Христо завършва за фелдшер и фармацевт в Одеса, връща се в България и се установява в Габрово. Тук той се оженва за Радка Попстоева, която пък е първа братовчедка на първата българска лекарка Тота Венкова (Окръжната болница в Габрово носи нейното име). Атмосферата, в която израства Теофил, естествено го насочва към медицината.

Той започва да учи в Априловската гимназия в Габрово, но скоро се премества в Пловдив (най-големия български град по това време), където в Държавната мъжка гимназия „Княз Александър I“ се изучават необходимите му за медицината класически езици. Класът се състои от 8 души, като освен Теофил в него също учат бъдещият кмет на Пловдив Петър Малчев и бъдещият министър-председател на България Георги Кьосеиванов.

В Пловдив Теофил живее у Христо Г. Данов, който му е и настойник. След завършване на гимназията Теофил започва работа като помощник-аптекаря в Пловдив. Тук го заварва Илинденско-Преображенското въстание, за което той тайно прави „фишеци“ през нощта в аптеката.

Христо Груев Данов
(Христо Груев), фармацевт

Христо Груев Данов
(Христо Г. Данов), издател

Българска банкнота от 50 лева
(с Христо Г. Данов, 1991)

След 2 години той събира свои средства и с допълнителната финансова помощ от баща си заминава да учи фармация в Женева. Фармацията тогава се е завършвала за по-кратко време и това е бил финансово възможният вариант. Все пак тогава 1 златен български лев е равен на 1 златен швейцарски франк. За кратко време Теофил завършва фармацията и през 1907 г. се завръща в България като магистър-фармацевт. Започва работа в Асеновград и скоро се оженва за Невена Савова от Панагюрище – сестра на приятеля му от гимназията и от следването Пенчо Савов. През 1908 г. се ражда дъщеря им Радка. Теофил редовно пътува до Пловдив за да се подготвя в Библиотеката за следващото си следване в Швейцария. За две години Теофил е събрал достатъчно средства, за да се завърне в Женева и да учи медицина. По това време Медицинският факултет на Женевския университет е сравнително млад и е един от най-добре оборудваните в Европа.

Този период е много труден за младото семейство, тъй като Радка заболява от детски паралич, а и парите са на привършване. Обаче един богат грузинец поканва Теофил да отворят заедно аптека. Така паралелно на учението и грижите за детето, Теофил се явява на федералния изпит на Швейцария, който позволява практикуване в страната. Взема успешно изпитите и отварят аптека на негово име на улица „Карл Вогд“ №9 – централна улица в Женева, близо до Университета. От този момент нататък той изготвя рецептите през нощта, а учи през деня. Неговото име продължава да съществува върху тази аптека до към 1980. Сега на мястото на аптеката има магазин.

Следването в Женева се прекъсва за една година по време на Балканската война, когато Теофил се завръща като доброволец – целият български народ се обединява около освобождението на все още поробените Тракия и Македония. На фронта той участва като полеви лекар и се завръща в Женева с офицерски чин и медал за храброст. Дипломната му работа по медицина е изследване върху лечебните свойства на минералните води в България – на тази тема той ще пише многократно в нашите списания през следващите години.

Заедно с дипломирането си по медицина Теофил взема и приравнителни изпити по естествени науки (специално свързани с ботаника и използването на билки) и така се завръща в България вече с 3 титли: Доктор по медицина, Лицензие на естествените науки и от предното си следване – Магистър по фармация. Отличното му представяне става причина да му предложат асистентско място в Женева,

но той отказва да остане и още с връщането си е отново на фронта на Първата световна война. Назначават го началник на бактериологичната лаборатория и тук той описва за първи път у нас петнистия тиф. Заедно с д-р Койчев разработват лечение на болестта. Д-р Груев, с ранг Капитан, е назначен Началник на военна полева болница в Прилеп, където се излекуват около 14 000 болни войници. Самоотвержената работа тук му донася още един медал за храброст.

Женевски Университет, Дипломиране на випуск 1915

Д-р Груев като асистент по Хистология към Женевския Университет

След войната д-р Груев се установява в Пловдив и бързо изгражда име на много способен лекар. През 1920 г. (само на 36 години) му предлагат да оглави катедрата по терапия в новия Медицински факултет на Софийския Университет. Той обаче остава в Пловдив и до 1926 г. вече е завеждащ отделение и Управител на Държавната болница. Тук през 1924 г. д-р Груев прави първото кръвопреливане в България. Също тук основава и първата клинична лаборатория в Пловдив.

По-късно по негова инициатива Българският Лекарски Съюз организира национални курсове по кръвопреливане.

Всичко това той постига на базата на един много труден период за България – страната е след голяма катастрофа, бежанци се стичат не само от Тракия и Македония, но и от Арменския геноцид в Турция. Септемврийското въстание още повече усложнява обстановката. Едни от основните категории в страната са несигурността и невъзможността да се види бъдещето. Но както много други хора д-р Груев не се отчайва – новаторският му дух непрекъснато търси прогреса и така през 1925 г. той отива за 6 месеца да специализира рентгенология в Париж. Тук слуша лекциите на Пруст, Сержан и Лиан, както и на Мария Кюри.

Държавната болница Пловдив, 1924 (на същото място като в момента)

Д-р Груев с групата специализанти и ръководителите на курса по рентгенология, Париж 1925-6

Теофил заделя почти всичките си приходи за професионално усъвършенстване. Семейството му още няма къща, но той влага спестяванията си за апаратура и с помощта на допълнителни средства, събрани от Пловдивския Граждански клуб, на който той е деен член, закупува първия рентгено-скопичен апарат в България. Този апарат е най-висока класа за времето си – сега такъв тип апарат (Кох и Щерцел) е изложен в музея на Ръонтген във Вюрцбург. Едва след това той си позволява да мисли за себе си и купува къщата на ул. „Дондуков“ №5, където и досега живее семейството му. Рентгеновият апарат е монтиран в новия дом на д-р Груев и така половината къща - почти целият първи етаж - се превръща в поликлиника.

През 1928 г. му предлагат да оглави полуразрушената от земетресението Католическа Болница (независимо че е православен). Много смелост се иска за това, но той приема и за няколко години я възстановява и укрепва професионално. Скоро тази болница става едно от най-реномираните лечебни заведения в България. Царицата често посещава Католическата болница, както и Кардинал Ронкали, по-късно папа Йоан 23-ти (1958-1963). Редица видни български политици и интелектуалци се консултират тук с д-р Груев и хирурга д-р Христо Атанасов. Един от тях е Йордан Йовков, но за съжаление заболяването му е много напреднало и той почива в Пловдив.

Католическа Болница Пловдив след земетресението през 1928

Католическа Болница Пловдив през 1938 (предна част както е в момента като Военна Болница)

Католическата болница се превръща в учебна болница – ковачница за кадри – от тук преминават много бъдещи лекари, между които д-р Ангел Манчев, д-р Александров, д-р Минев, д-р Теодосиев, д-р Юри Тошев и д-р Любен Телчаров (и двамата бъдещи професори). Реномето на д-р Груев и неразривната му връзка с Пловдив става причина за прозвището му „Професора на Южна България“. По това време се заражда мечтата му за Медицински Факултет в Пловдив, но на държавно ниво въпросът не може да се придвижи, въпреки познанството му с Министър-Председателя.

Д-р Груев влага цялата си енергия в медицината. Пише много статии – не само специализирани, но и за минералните бани в България, за питейната вода в Пловдив и други - някои под псевдонимите д-р Готлиб, д-р Хероин и Медукус. Преизбиран е да председателства Пловдивския клон на Българския Лекарски Съюз в продължение на 12 години. Четири пъти е председател на Административния Конгрес на Лекарския Съюз и е награден с почетния знак на Българския Червен Кръст. Член е на Редакцията на списанието „Български Лекар“.

През 30-те години раните и несгодите от предишното десетилетие са вече на заден план. Ръководството на страната е в ръцете на кадърни и интелигентни хора и скоро в цяла Европа заговарят за Българския феномен. Строят се нови предприятия, откриват се търговски камари, разкриват се нови земеделски стопанства, културата и науката напредват – физикът Георги Наджаков (роднина на д-р Груев) открива фотоелектретите – основата на днешното фотокопиране. В тази атмосфера Пловдивският Граждански Клуб и масонската ложа подкрепят кадърни млади хора да продължат обучението си. Д-р Груев лично подпомага наши ученици и студенти, между които бъдещият архитект Стефан Тодоров и по-късно Димитър Русков - бъдещият ректор на Държавната Консерватория в София. По същото време д-р Груев подкрепя кадърни млади лекари в тяхното израстване в професията като д-р Сава Савов, д-р Иван Андреев (бъдещият професор) и д-р Антон Митов (бъдещият Ректор на ВМИ Пловдив).

Семейството на Теофил и Невена е вече голямо, децата му Христо и Добрина (Кико и Беба както ги знаят старите пловдивчани) са често около баща си в Католическата болница, което ги оформя като бъдещи лекари. Непрекъснатата работа и грижа за болните не позволява на д-р Груев да почива със семейството си и единствената му почивка е във вечерите на партия бридж в Гражданския клуб. Той има тънко чувство за хумор, изразено в многото шеги с бридж-партньорите и приятелите, между които Кънчо Табаков, Николай Моллов, Соломон Паси, Васил Ранков, Иван Кремиков, Божидар Здравков, д-р Атанас Търпоманов, д-р Христо Аджаров и други. Някои от малките му слабости са фотографията, кафето (което ежедневно се приготвя от сурово, през печене и мелене) и цигарите, за които Томасян му прави специална смеска (от този „харман“ той пуши по над 50 цигари на ден).

Д-р Груев продължава да мисли за Медицинския Факултет и започва да планира възможностите за откриването му в Пловдив, мечта която изглежда все по-близо, но Втората световна война донася нови трудности. Катастрофата на Европа е огромна. Макар и съюзник на Оста, България на практика е окупирана и общественият живот придобива нови измерения. Д-р Груев се включва в активностите на пловдивски интелектуалци в защита на евреите – един справедлив, но опасен акт – и за тях и за семействата им. По този въпрос той контактува и с владиката Кирил (негов близък приятел и пациент, известен с подкрепата си за евреите) непосредствено преди планиваната депортация. Както е известно, спирането на депортацията на българските евреи е тригерирано в Пловдив и е подкрепено от мнозинството българи и национални институции.

На 9-ти септември 1944 г. България е отново окупирана - страната е все още монархия, но бъдещето и изобщо не изглежда такова. Управлението е на Отечествения Фронт, включващ групата Звено, където има и много интелектуалци. Това създава начални надежди за коригиране неравностойното положение на Пловдив, в което градът се намира от половин век. В края на 1944 г. изтъкнати личности в Пловдив се обединяват в Комитет за Културно Издигане на Пловдив, ръководен от Никола Янев. Комитетът си поставя за цел изграждането на Висши учебни заведения, музикално училище и филхармония в града. Д-р Груев се включва дейно в тези активности, специално за откриването на

Медицински Факултет в Пловдив – старата му мечта. Така в началото на 1945 г. той пише статията си „Вторият медицински факултет в Пловдив“ във вестник „Културен Пловдив“.

Статията във вестник „Културен Пловдив“ (януари, 1945)

Бланка на Католическа Болница – Клиники на Медицински Факултет Пловдив, 1949

Обаче факултет може да се основе само към Университет, какъвто има единствено в София. Така задачата прераства в задача за откриване на Университет в Пловдив. Д-р Груев пътува многократно до Дирекцията на Народното Здраве в София (тогава изпълняваща функциите на министерство). Поддържат го старият му приятел от Пловдив д-р Кисяков и директорът на Дирекцията (и.д. министър) д-р Рачо Ангелов. Необходима е обаче и политическа подкрепа. За целта д-р Груев и съпругата му Невена се свързват с Васил Коларов, с който братът на Невена – Пенчо Савов е работил в една адвокатска кантора в Пловдив. Заедно с това Комитетът и пловдивските интелектуалци използват връзките си с новото управление на страната. Така въпросът е подкрепен и политически и в началото на август 1945 официално се създава Пловдивският Държавен Университет - първоначално с два факултета – Медицински и Аграрно-лесовъден. Най-сетне Пловдив има свой Университет – 60 години след плануваното откриване на първия Български университет в Пловдив през октомври 1885 г., спряно поради Съединението на България в предишния месец.

Цялата общественост подкрепя това дело; общината ръководена от Йордан Божилов събира за половин година 48 милиона лева. Д-р Груев, който се познава с повечето известни лекари у нас, започва бърза дейност за набиране на нови кадри за факултета. Всичко се развива с невероятна скорост – започва се от нула в началото на 1945 г. и след 9 месеца учебните занятия трябва да започнат. Има планове за развитието на факултета (посочени в статията му), а още сградите не са освободени. Но както беше казал Вазов: „...куршумите липсат, но волите траят...“. Така първият съвет на Медицинския Факултет се състои в гостната стая в къщата на д-р Груев на ул. „Дондуков“ 5. Присъствуват към 10 души, включително Директорът на Дирекцията на Народното Здраве д-р Рачо Ангелов и тогава младият д-р Вапцаров (бъдещият професор по педиатрия във ВМИ-Пловдив).

През 1985 г. ние с проф. Иван Делов (от ВМИ Катедрата по Рентгенология) посетихме вече стария професор Вапцаров и той ни разказа доста подробности за този исторически съвет. За съжаление аз не успях да си водя бележки, а архивът на дядо ми се разпиля след смъртта му, когато в кабинета му трябваше да бъдат настанени наематели. На този съвет предлагат на д-р Груев да бъде първият

декан, но той с пословичната си скромност предлага това да бъде по-млад колега (той вече е на 61 години). Той обаче участва активно в първите стъпки на факултета, основава интернистка секция към факултета, дарява книги на новата библиотека, и настанява в дома си някои от новоназначените преподаватели – д-р Любен Телчаров, проф. Проданов и проф. Михайлов. Приятелят на Д-р Груев от Пловдивския Френски колеж Пер Озон Д'Ампера му изпраща от Франция учебниците по медицина на Университета в Гренобъл, които се ползват в оформянето на новите учебни програми.

Домът на семейството на Д-р Груев, ул. Дондуков 5, където е бил първият съвет на Медицинският Факултет в Пловдив

Невена и Теофил със семейството си и първият си внук, 1955

Учебните занятия на новия факултет започват в салона на кино „Балкан“ и други кина, в които няма сутрешни прожекции. Използват се също и залите на диспансера Кудоглу и някои училища, обаче е необходима болнична база. Д-р Груев урежда това да бъде в неговата болница. Така Католическата болница става временно университетската болница на Пловдив, а част от лекарите и стават новите асистенти. Това е изключително важно за стабилизирането на новия факултет, тъй като преустройството на Държавната болница за целта още не е завършило. След една година факултетът стъпва на краката си и от септември 1946 в него вече се учат три випуска от студенти – трета година (които идват от София), втората година на новия факултет (започналите през 1945) и новата първа година, в която са приети и децата на д-р Груев – Христо и Добриня. Тези които се занимават с учебна дейност знаят колко е трудно да се започне само един нов модул за една година – да си представим обаче какво е да се започнат успоредно всички модули за три учебни години. Можем само да се възхищаваме от ентузиазма на първите лектори извършили този образователен подвиг паралелно с редовната им лечебна дейност. Медицинският факултет е вече утвърдена учебна институция и уверено върви напред. Д-р Теофил Груев не може да бъде по-щастлив - мечтата му е вече реалност - България има своя втори Медицински факултет, а Пловдив своето Висше Учебно Заведение –но той не знае какво е отредила историята за страната ни.

Краят на 40-те и началото на 50-те години нанасят голям удар по интелектуалния капацитет на България. Много хора от вече изградения елит на страната ни, между които приятели на д-р Груев, са унижавани и измъчвани. Брат му Георги (завършил инженерство в Карлсруе, Германия) умира след 4 години в концлагер. Само изключителната репутация на лекар спасява д-р Груев от подобна участ, но

независимо от огромния му принос за родната медицина и Пловдив, е поискана оставката му като Управител на Католическата болница, която скоро се превръща във Военна болница. В началото на 1949 г. изключват и децата му от Факултета по политически причини и ги пращат да правят павета за пътя по Джендем тепе. Теофил и Невена отново отиват за съдействие в София и на следващата година следването им се възстановява, но огорчението му остава. Д-р Груев постепенно се оттегля от общественият живот и независимо, че новата градска управа му разрешава да продължи частна практика в кабинета си на ул. „Дондуков“, неговият фундаментален труд за основаването на Медицинския факултет в Пловдив скоро се потушва. Последните му лекции в секцията на интернистите към ВМИ са през 1954/55 г. В следващата година затварят и кабинета му, където той е преглеждал хиляди хора, много от които безплатно. След това време името на д-р Теофил Груев попада в пълно политическо затъмнение и само съпругата му Невена получава орден за обществената си дейност. Лекарите от ВМИ обаче не го забравят, което се вижда от техните телеграми след кончината му.

Все пак има и светли моменти – Христо и Добринка са вече задомени и около него са внуците му Славик и Невена, които той непрекъснато обучава. Аз си спомням, че всяка вечер трябваше да намирам по едно ново животно или растение в илюстрираната енциклопедия Ларус, за които той после ми разказваше. Той ми даде една стара рентгенова тръба, която стана любимата ми играчка, а след това определи професията ми. Към края на 50-те години д-р Груев разбира, че е тежко болен – като сам си поставя диагнозата. Той успява да види за кратко пред-последния си внук Тео (носещ името му), но за две седмици не успява да види внучката си Боряна.

Д-р Теофил Груев почива на 13 август 1959 г. Хиляди граждани, колеги и негови пациенти се стичат за последно сбогом, като процесията се простира по целия булевард - тогава „Лиляна Димитрова“. За опелото му пристига специално от София и старият му приятел Кирил – вече Патриарх на България.

Години, след това идват пациенти да го търсят за съвет, така запазихме и табелата на д-р Груев за кабинета, където сега работи внукът му. Семейството му запазва хуманитарната си насоченост – известни лекари в Пловдив са не само децата му д-р Христо Груев и д-р Добринка Табакова, но и внуците му д-р Теофил Груев (младши) и д-р Боряна Хаджимаринова. На тази снимка от 2002 г са наследниците му в гостната стая на Донуков 5, където е бил първият съвет на Медицинския Факултет.

Дами и господа,

Постарах се накратко да изложа житието и приносите на д-р Теофил Груев за Пловдив и България. Отдалечеността на събитията и ограниченото време не би позволило да се изредят всичките му приятели, колеги и съподвижници, за което моля да ме извините. Много се радвам, че имах възможността да ви представя един от градските хора в Пловдив и съм сигурен, че макар част от аудиторията да не го е познавала лично, друга част не само го е познавала, но и членове на

семействата им са били лекувани от д-р Груев. Все още има и хора които помнят градивното му дело за Медицинския Факултет в Пловдив, за медицината в България и за обществения живот в града ни.

Неговата мечта и най-голям принос – Медицинският Факултет в Пловдив – ще стане едно уважавано Българско висше учебно заведение, в него ще работят и ще се хабилитират стотици първокласни лекари, тук ще се развият и приложат множество нови методики, тук ще се инсталира първият цифров рентгенов апарат в България, тук ще се подготвят хиляди лекари и по-късно други медицински специалисти, тук ще се лекуват стотици хиляди пациенти.

Този кратък разказ за един достоен гражданин е един пример защо Пловдив е най-старият жив град в Европа и шестият такъв град в света. Градът е такъв поради приносите на хиляди подобни хора, които са го крепили жив и деен през хилядолетията. Изключително градивният и всеотдаен живот на д-р Теофил Груев може да ни служи само за пример, по чиито стъпки да вървим.

Благодаря ви за любезното внимание

4/06/2013, Пловдив

Проф. Славик Д. Табаков (внук на д-р Т.Груев), Кралски Колеж Лондон (преди от ВМИ Пловдив)

Наследниците на Д-р Теофил Груев, 2002
Първи ред (от ляво на дясно): Славик Табаков (медицински физик), Ася Табакова (медицински физик), Добринка Табакова (композитор), Д-р Теофил Груев младши (кардиолог), Христо Хаджимаринов (психиатър); Благовеста Груева (компютърен специалист);
Втори ред (седнали от ляво на дясно) Д-р Боряна Табакова-Хаджимаринова (педиатър), Д-р Добринка Груева-Табакова (интернист), Димитър Табаков (икономист), Мария Груева (рентгенов лаборант), Д-р Христо Груев (интернист), Димитър Хаджимаринов (архитект);
Трети ред (прави, от ляво на дясно): Невена Груева – Бонева (учител), Д-р Мария Груева (интернист), Марияна Бонева (студент), Михаил Бонев (учител).

Използвани материали:

Спомени и материали на д-р Добринка Груева – Табакова
Спомени и материали от семейството на д-р Христо Груев
Държавен архив – снимки и материали
Димитър Райчев, „Пловдив Завинаги“
Web site Lost Bulgaria (Загубената България)
Архивни снимки от Женева и Париж
Архивни снимки на Пловдивски Университет
Архивни снимки на Мария Стефанова, Пловдив
Архивни снимки от Петър Увалиев, Лондон
Сп. Училищен Алманах, 1900
Вестник Културен Пловдив, Януари 1945